

Joanna Konaszewska

Wartości związane z pracą osób migrujących zarobkowo

Problemy Profesjologii nr 2, 161-173

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Joanna Konaszewska

WARTOŚCI ZWIĄZANE Z PRACĄ OSÓB MIGRUJĄCYCH ZAROBKOWO

Streszczenie

Praca jest podstawową formą aktywności ludzkiej. Jej znaczenie zmienia się w zależności od epoki i kultury społeczeństwa. W dobie masowych migracji zarobkowych również następują określone przewartościowania w tym zakresie. Prezentowany przegląd badań empirycznych pozwala ukazać miejsce pracy w systemie wartości osób migrujących zarobkowo, motywy emigracji i związane z nią oczekiwania zawodowe oraz cenione aspekty wykonywanej pracy. Praca jawi się tu najczęściej, jako wartość instrumentalna służąca zdobywaniu innych wartości, niepozbawiona jednak aspektów wartości samej w sobie (autotelicznej).

THE VALUES ASSOCIATED WITH WORK OF ECONOMIC MIGRANTS

Abstract

Work is a fundamental form of human activity. Its significance varies depending on the age and culture of the society. In the era of mass economic migration, there exists certain overestimation of significance in this regard. The presented overview of empirical research reveals the position of work in the value system of economic migrants, motives of emigration, related professional expectations and valued aspects of migrants' work. Work is presented here mostly as instrumental value serving to acquire other values, however not devoid of its own value (autotelic).

Wstęp

Migracja zarobkowa nie jest zjawiskiem nowym, jednak współcześnie w dobie globalizacji i przemian cywilizacyjnych zyskuje inny wymiar. Stwarza ludziom możliwości realizacji kariery zawodowej poza granicami kraju i przenoszenia się w różne konteksty zawodowe. Pozwala zatem realizować plany życiowe i aspiracje, zaspokajać potrzeby materialne, społeczne, prestiżowe, moralne, umożliwia wykorzystanie wiedzy i umiejętności, przyczyniając się do rozwoju człowieka i jego samorealizacji.

Trudno przecenić rolę pracy w życiu współczesnego człowieka. Jest ona źródłem nie tylko zaspokojenia wielu życiowych potrzeb, ale także źródłem doświadczenia, zadowolenia z siebie i własnych dokonań – tym samym nadaje ona sens życiu.

W pracy ludzie poszukują wartości decydujących o jakości ich życia. Jeśli nie znajdują ich w kraju, wybierają wyjazd do pracy za granicę. Dla bardzo wielu osób emigracja zarobkowa jest także ucieczką przed bezrobociem i wykluczeniem społecznym. Brak pracy staje się bowiem źródłem wielu zjawisk patologicznych w wymiarze indywidualnym i społecznym. Różnica w rozwoju gospodarczym różnych krajów i regionów powoduje, że kierunek emigracji pozostaje niezmienny. Z państw o niższym poziomie rozwoju gospodarczego do krajów rozwiniętych.

Osoby decydujące się na migrację zarobkową wiążą z wykonywaną pracą konkretne plany i oczekiwania, przywiązując różne znaczenie do określonych aspektów zawodowych. Przedmiotem ich wartościowania są zarówno cele i dążenia życiowe, motywy emigracji zarobkowej jak i elementy pracy w nowym środowisku społeczno-zawodowym.

Aby określić wartość pracy w życiu emigrantów należy przede wszystkim przedstawić rolę pracy w ich systemie wartości życiowych, zwłaszcza tych, które związane są z różnymi sferami życia i działalności człowieka¹. Chodzi tu o określenie orientacji życiowej rozumianej jako „dynamiczne odzwierciedlenie siebie i otaczającej rzeczywistości, dokonywanej przez pryzmat określonych celów i wartości życiowych, realizowanych przez rzeczywiste i/lub projektowane działania². Natomiast mówiąc o orientacji na pracę zakłada się, że emocjonalne nastawienie wobec pracy wiąże się między innymi z tym, jakie właściwości pracy powodują, że jest ona obiektem cenionym, pożądanym, jest wartością³.

Przegląd badań

Dokonując przeglądu dotychczasowych badań empirycznych, należy stwierdzić, że zarówno w gospodarce planowanej centralnie, jak i gospodarce rynkowej dominuje wśród pracujących orientacja prorodzinna i prozawodowa⁴. Również badania emigrantów polskich do krajów Unii Europejskiej potwierdzają na ogół tę prawidłowość. Chociaż dostrzega się niekiedy większe znaczenie przywiązywane przez nich do aspektów materialnych niż samej pracy. Tym samym można mówić o instrumentalnej orientacji na pracę. Jednocześnie zmieniają się

¹ Por. D. Dobrowolska, *Studia nad znaczeniem pracy dla człowieka*, Wrocław 1974, s. 27.

² M. Piorunek (red.), *Młodzież w świecie współczesnym. Z badań orientacji biograficznych młodych okresu transformacji*, Poznań 2004, s. 14.

³ B. Morawski, *Czynniki warunkujące postawy wobec pracy*, „Studia Socjologiczne” 1977, nr 1.

⁴ Por. D. Dobrowolska, *Studia nad znaczeniem... op. cit.*; D. Dobrowolska, *Wartość pracy dla jednostki w środowisku przemysłowym*, Wrocław 1984; X. Gliszczyńska, *System wartości w środowisku pracy*, Warszawa 1982; J. E. Karney, *Człowiek i praca. Wybrane zagadnienia z psychologii i pedagogiki pracy*, Warszawa 1998; R. Bera, *Postawy zawodowe pilotów wojskowych w procesie restrukturyzacji polskich sił powietrznych*, Warszawa 2003; R. Bera, *Aksjologiczny sens pracy a poczucie jakości życia młodych emigrantów polskich*, Lublin 2008; R. Bera, *Poczucie odpowiedzialności zawodowej osób migrujących zarobkowo. Perspektywa pedagogiczna*, Lublin 2012; Z. Wiatrowski, *Praca w zbiorach wartości pracujących, bezrobotnych i młodzieży szkolnej*, Włocławek 2004; J. Jezior, *Wartość pracy. Studium socjologiczne na podstawie badań w regionie śródkowoschodniej Polski*, Lublin 2005.

wyraźnie preferencje dotyczące wartości różnych aspektów pracy. W gospodarce rynkowej rośnie znaczenie nie tylko wielkości zarobku, ale także pewności zatrudnienia, szansy rozwoju, poczucia satysfakcji z wykonywanej pracy i atmosfery w firmie. W cenie znajduje się indywidualizm, umiejętność uczenia się szybko rzeczy nowych i elastyczność czasu i form pracy. Praca wiąże się również z wartościami, które decydują o jakości życia i poczuciu satysfakcji⁵.

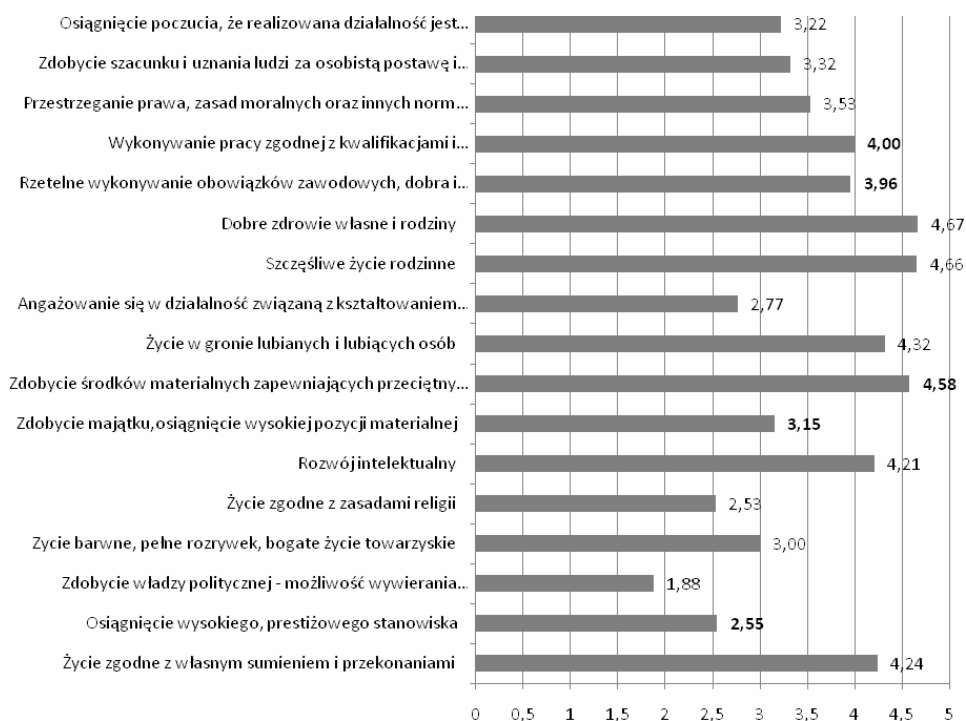
Rys. 1. Hierarchia wartości życiowych Polaków na emigracji

Źródło: R. Bera, *Aksjologiczny sens pracy a poczucie jakości życia młodych emigrantów polskich*, Lublin 2008, s. 114.

Z badań przeprowadzonych w 2007 roku wśród 513 młodych polskich emigrantów (w wieku do 30 lat) do Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemczech, Włoszech, Belgii i Holandii wynika, że wartości życia rodzinnego tradycyjnie już odgrywają najważniejszą rolę w ich życiu. Podobnie jak dobre zdrowie własne i swojej rodziny. Istotną wartością w ich życiu jest dążenie do podmiotowości i kreowania swojej przyszłości na miarę własnych pragnień i oczekiwań. Wiąże się z tym dążenie do zapewnienia godziwych warunków materialnych, pozwalających na realizację innych potrzeb. Rzetelne wykonywanie obowiązków zawodowych, dobra i solidna praca wykonywana zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami oraz dająca satysfakcję lokuje się na kolejnych pozycjach w badanych systemach wartości. W dalszej

⁵ K. Belczyk, *Praca – wartość i znaczenie na przestrzeni lat*, <http://wynagrodzenia.pl/artukul.php/wpis.2067> [23.04.2014].

kolejności młodzi emigranci wskazują takie wartości jak: rozwój intelektualny (zdobycie wiedzy), życie w gronie lubianych i lubiących osób, przestrzeganie prawa, zasad moralnych i innych norm regulujących współżycie między ludźmi, zdobycie szacunku i uznania za osobistą postawę i codzienną działalność oraz osiągnięcie wysokiego statusu materialnego. Pracę bardziej cenią sobie kobiety niż mężczyźni oraz emigranci, którzy najdłużej przebywają poza granicami ojczyzny. Tak więc doświadczenie w nowym środowisku zawodowym powoduje, iż rośnie przekonanie, że solidna praca decyduje o sukcesie zawodowym. Na plan dalszy schodzą takie wartości jak: zdobycie władzy politycznej - możliwość wywierania wpływu na życie społeczne i polityczne, angażowanie się w działalność związaną z kształtowaniem spraw społecznych (małych i dużych zbiorowości), życie barwne i pełne rozrywek, bogate życie towarzyskie, osiągnięcie prestiżowego stanowiska (zrobienie kariery), życie zgodne z zasadami religii⁶.

Rys. 2. Średnia ocen dla poszczególnych celów życiowych (na podstawie badań D. Czypryn)

Również w innym projekcie badawczym zrealizowanym w 2010 roku wśród emigrantów polskich do Wielkiej Brytanii dobre zdrowie własne i rodziny oraz szczęśliwe życie rodzinne sytuują się na czele ich wartości życiowych. Tuż za nimi znalazło się dążenie do zdobycia

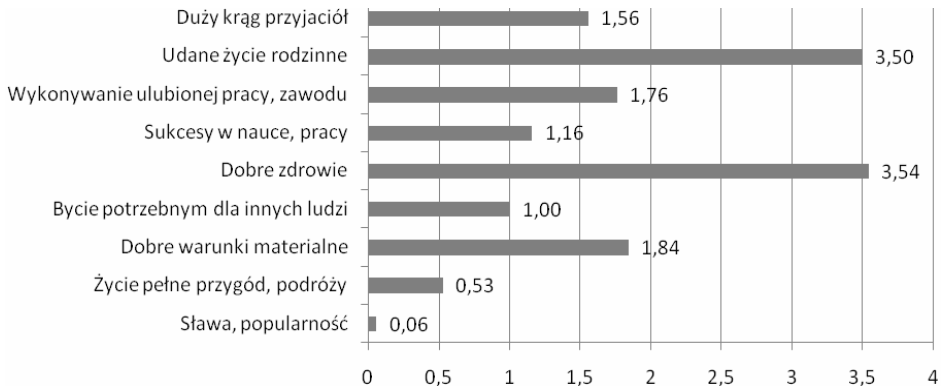
⁶ R. Bera, *Aksjologiczny sens pracy... op. cit.*, s. 114-116.

środków materialnych zapewniających godziwe życie jak również funkcjonowanie w gronie przyjaznych sobie osób, a także życie zgodne z własnym sumieniem i przekonaniem pozwalającymi im funkcjonować w sposób niezależny. Okazuje się, że istotną także rolę odgrywa w ich życiu zdobywanie wiedzy i ogólny rozwój intelektualny. Praca znajduje się tu na następnych pozycjach, przy czym ważniejsze jest wykonywanie pracy zgodnie z kwalifikacjami i zainteresowaniami, przynoszącej zadowolenie niż tylko rzetelne wykonywanie swoich obowiązków. Najmniej ważne są wartości dotyczące: życia barwnego pełnego rozrywek, angażowanie się w działalność związaną z kształtowaniem spraw społecznych, osiągnięcie wysokiego prestiżowego stanowiska, życie zgodne z zasadami religii, zdobycie władzy politycznej⁷.

Preferowane wyżej wartości życiowe stanowiące cele dążeń indywidualnych przez osoby migrujące zarobkowo znalazły potwierdzenie w badaniach przeprowadzonych w 2011 i 2012 roku w Wielkiej Brytanii, Niemczech i Szwecji. Badaniami objęto 339 osób pracujących zarobkowo. Z przeprowadzonych analiz wynika, że przejawem szczęśliwego życia emigrantów jest przede wszystkim dobre zdrowie i udane życie rodzinne. W dalszej kolejności znalazły się takie symbole szczęścia jak dobre warunki materialne, wykonywanie ulubionej pracy, zawodu oraz duży krąg przyjaciół. Jak się okazuje sukcesy w pracy tylko dla nielicznych są źródłem bardzo dużego szczęścia, tym samym co drugi Polak pracujący za granicą nie traktuje sukcesów zawodowych jako miary szczęścia osobistego. Osoby migrujące zarobkowo mają silnie zinternalizowane cechy odpowiedzialnego pracownika, takie jak: wywiązywanie się ze zobowiązań (dotrzymywanie słowa), uczciwość i honorowe postępowanie, przestrzeganie norm moralnych i zasad współżycia w zespole pracy, przewidywanie skutków własnego działania oraz poszanowanie przepisów prawa i obowiązujących regulaminów pracy, a także liczenie się z opinią przełożonego. Można zatem stwierdzić, jak pisze R. Bera, że „emigranci w nowym środowisku pracy chcą sprostać oczekiwaniom pracodawcy, dążą do potwierdzenia swojej przydatności i zapewnienia sobie trwałości zatrudnienia. Jednocześnie pragną potwierdzić, że mimo różnic społeczno-kulturowych i ukształtowanych w przeszłości stereotypów o pracy Polaków, bliski jest im etos pracy ukształtowany w społeczeństwie państwa przyjmującego. Mają przy tym świadomość, że „sami są kowalami” swojego losu, że w nowym miejscu pracy (...) mogą liczyć przede wszystkim na siebie, swój potencjał wiedzy, umiejętności i inne zasoby decydujące o efektywnym funkcjonowaniu społeczno-zawodowym”⁸.

⁷ D. Czupryn, *Wartość pracy w życiu młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, UMCS, Lublin 2011, s. 53.

⁸ R. Bera, *Poczucie odpowiedzialności zawodowej... op. cit.*, s. 129-131, 191.

Rys. 3. Symbole szczęścia osobistego emigrantów

Źródło R. Bera, *Poczucie odpowiedzialności zawodowej osób migrujących zarobkowo. Perspektywa pedagogiczna*, Lublin 2012, s. 129.

Najnowszy sondaż diagnostyczny z 2013 roku przeprowadzony wśród osób pracujących zarobkowo w Wielkiej Brytanii wskazuje trwałość orientacji życiowej i zawodowej polskich emigrantów. Dowodzi temu fakt, że wśród najważniejszych celów i dążeń życiowych emigrantów znalazły się: szczęśliwe życie rodzinne oraz dobre zdrowie swoje i własnej rodziny, a także zdobycie środków materialnych zapewniających przynajmniej przeciętny poziom życia. Rzetelne wykonywanie obowiązków zawodowych, dobra i solidna praca znalazły się na czwartym miejscu hierarchii wartości młodych emigrantów, tuż przed dążeniem do życia zgodnego z własnym sumieniem i przekonaniem oraz wykonywaniem pracy zgodnej z kwalifikacjami i zainteresowaniami, przynoszącej satysfakcję. W ocenie emigrantów wykonywana przez nich praca spełnia ważną rolę, przede wszystkim jest źródłem materialnego i socjalnego zabezpieczenia, a także źródłem realizacji własnych aspiracji. Dla znacznej grupy jest także pasjonującym zajęciem dostarczającym niekiedy mocnych wrażeń oraz stwarzającym im możliwość przebywania z ludźmi o podobnych zainteresowaniach. Mało liczy się dla nich prestiż pełnionej roli zawodowej i poczucie służby społeczeństwu. Na dole hierarchii wartości znalazły się takie cele i dążenia jak: życie barwne, pełne rozrywek, bogate życie towarzyskie, osiągnięcie wysokiego, prestiżowego stanowiska, angażowanie się w sprawy społeczne czy też angażowanie się w sprawy polityczne⁹.

⁹ Por. I. Zabłocka, *Wartość pracy w życiu młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, UP-H, Siedlce 2013, s. 38.

Rys. 4. Hierarchia celów i dążeń życiowych emigrantów

Źródło: I. Zabłocka, *Wartość pracy w życiu młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, Siedlce 2013, s. 38.

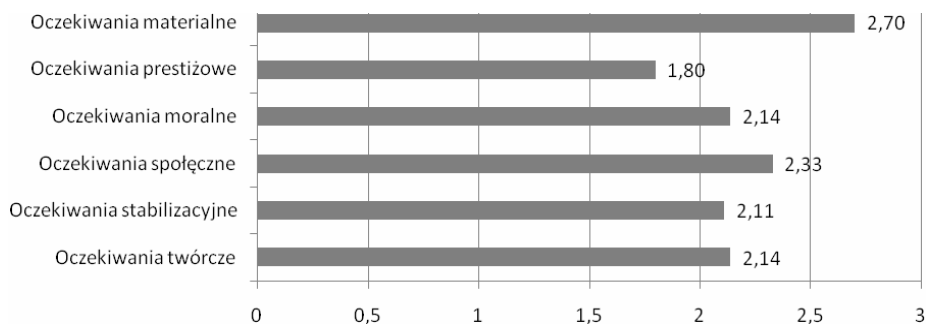
Istotnym elementem wartościowania pracy przez emigrantów jest podejmowanie decyzji o wyjeździe za granicę. Wśród motywów wyjazdów zarobkowych dominują względy ekonomiczne. Przede wszystkim zmusza emigrantów do wyjazdu z kraju ich trudna sytuacja materialna, brak pracy w kraju i perspektywy życiowych¹⁰. Za granicą, w krajach Unii Europejskiej, zarobki są bowiem 2- 3 krotnie wyższe niż w Polsce. Problemy ze znalezieniem zatrudnienia na krajowym rynku pracy mają zwłaszcza ludzie młodzi i dlatego oni najczęściej emigrują. Jest to dla nich ucieczka przed bezrobociem, tak aby na starcie aktywności zawodowej nie stać się klientem pomocy społecznej. Młodzi ludzie chcą się także sprawdzić w nowej sytuacji, marzą o karierze zawodowej poza granicami, pragną poznać inną kulturę, doskonalić język, a zdobyte doświadczenie traktują jako ważny kapitał społeczny i kulturowy¹¹.

Jak się okazuje z wyjazdem za granicę Polacy wiążą różne oczekiwania. Najczęściej wskazywane przez osoby wyjeżdżające do Wielkiej Brytanii są oczekiwania materialne i społeczne. A więc oczekiwania dotyczące szerokiego zestawu gratyfikacji materialnych, jakie

¹⁰ Por. *Międzynarodowa migracja zarobkowa na terenie Unii Europejskiej/Europejskiego Obszaru Gospodarczego wśród studentów studiów dziennych ostatnich lat uczelni wyższych województwa wielkopolskiego. Raport z badania*, Samorząd Województwa Wielkopolskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, Poznań 2007; R. Bera, *Aksjologiczny sens pracy... op. cit.*

¹¹ Por. P. Jąłowska, *Motywy wyjazdu zarobkowego polskiej młodzieży do Wielkiej Brytanii a jej zadowolenie z pracy*, niepublikowana praca magisterska, UP-H, Siedlce 2013, s. 43.

uzyskuje pracownik: wynagrodzenie i motywatory pozapłacowe¹². Praca w nowym środowisku społecznym powoduje także, że potrzebują oni akceptacji, bliskich relacji, życzliwości i przyjaźni dającej im poczucie bezpieczeństwa. Ważną rolę także odgrywają w ich życiu oczekiwania moralne, wiążące się z ich wrażliwością dotyczącą transparentnych kryteriów i zasad podziału zadań, oceny ich wyników, oceną własnych szans awansu w firmie i w zespole pracy, czy też poczucia dobrze spełnionego obowiązku. Towarzyszy temu pragnienie wykonywania pracy pozwalającej wzbogacać swoje doświadczenie zawodowe, dającej poczucie użyteczności wykonywanej pracy. Mniej ważne są oczekiwania stabilizacyjne. Emigranci zdają sobie sprawę z tymczasowości ich zatrudnienia, z konieczności zmiany miejsca pracy i jej charakteru. Najmniej ważne okazują się oczekiwania prestiżowe. Praca bowiem często poniżej kwalifikacji, niezgodna z posiadanym wykształceniem, słaba często znajomość języka kraju pobytu siłą rzeczy powoduje, że mają świadomość znikomych szans awansu zawodowego¹³.

Rys. 5. Oczekiwania zawodowe emigrantów

Źródło: M. Budzyńska, *Oczekiwania zawodowe a zadowolenie z wykonywanej pracy młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, Lublin 2009, s. 38.

Według badań M. Budzyńskiej emigranci pragną realizować swoje oczekiwania poprzez dobrą pracę oraz zdobywanie nowej wiedzy i umiejętności. Najczęściej niespełnienie ich oczekiwań wynika z nieadekwatnego do kwalifikacji stanowiska pracy, krótkiego stażu pracy, samego faktu bycia imigrantem oraz słabej znajomości języka obcego. W sytuacji spełnionych oczekiwań większość kontynuuje działania związane z dotychczasowymi oczekiwaniami, a uzyskane osiągnięcia są źródłem satysfakcji¹⁴.

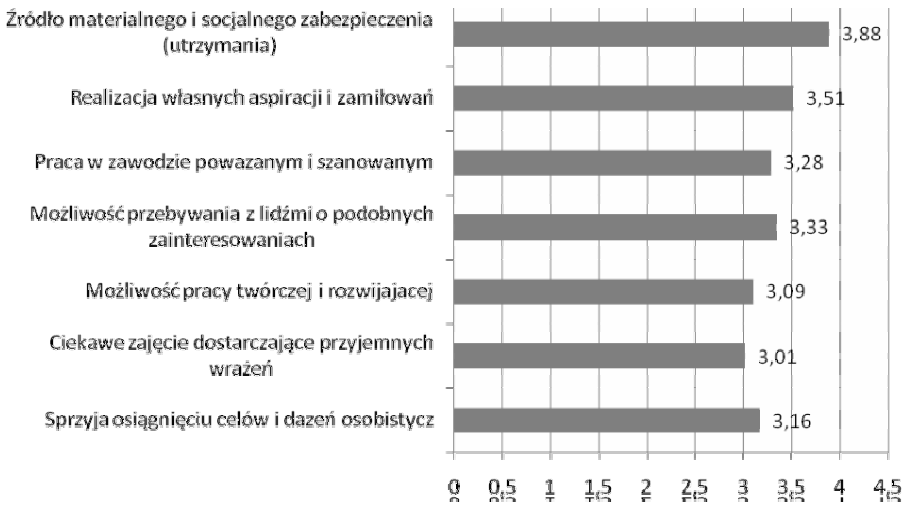
Przedstawione konstatacje są zbieżne z wynikami eksploracji S. Zgórskiej, która przeprowadziła sondaż w Szwecji w 2012 roku wśród 160 emigrantów z Polski. Według Autorki

¹² Por. B. Korczyńska, *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Ryki 2002.

¹³ Por. Ł.M. Kowalski, *Oczekiwania zawodowe młodych polskich emigrantów a ich zadowolenie z pracy*, niepublikowana praca magisterska, UP-H, Siedlce 2011.

¹⁴ M. Budzyńska, *Oczekiwania zawodowe a zadowolenie z wykonywanej pracy młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, UMCS, Lublin 2009, s. 38.

praca dla emigrantów jest przede wszystkim źródłem materialnego i socjalnego zabezpieczenia, utrzymania oraz realizacji własnych aspiracji i zamiłowań. Mniejsze znaczenie ma dla nich możliwość przebywania z ludźmi o podobnych zainteresowaniach, praca w zawodzie poważanym i szanowanym oraz to, że praca sprzyja osiągnięciu przez nich celów i dążeń osobistych. Najmniej istotną funkcją okazała się być możliwość działalności twórczej, rozwijającej oraz traktowanie pracy jako ciekawego zajęcia dostarczającego przyjemnych wrażeń¹⁵. Z analiz porównawczych wynika, że osoby pracujące w Szwecji przejawiają bardziej pozytywne postawy wobec pracy, niż zatrudnione w kraju. Emigranci częściej też pozytywnie oceniają swoją sytuację zawodową, zwłaszcza społeczne, techniczno-organizacyjne i materialne warunki pracy.

Rys. 6. Funkcje spełniane przez pracę w ocenie polskich emigrantów

Źródło: *Postawy wobec pracy polskich emigrantów w Szwecji a ich sytuacja zawodowa*, niepublikowana praca doktorska, UMCS, Lublin 2013, s. 179.

Jak dowodzą liczne badania empiryczne w przekonaniu osób pracujących za granicą, warto być pracowitym i wykonywać swoją pracę z sercem, nawet jeśli nie jest ona specjalnie znacząca. Praca nadaje bowiem sens ludzkiemu życiu, a dobre wykonywanie obowiązków wcześniej czy później przyniesie nagrodę i sukces. Pracowitość jest zatem koniecznym warunkiem sukcesów w życiu zawodowym. W przypadku osób pracujących za granicą, które najczęściej są zatrudnione w najniższym segmencie gospodarki i wykonują pracę poniżej swoich kwalifikacji stwierdzenia te są szczególnie istotne, bo świadczą o ukształtowanym etosie pracy¹⁶. Okazuje się, że co czwarty badany emigrant charakteryzuje się wysokim lub

¹⁵ S. Zgórska, *Postawy wobec pracy polskich emigrantów w Szwecji a ich sytuacja zawodowa*, niepublikowana praca doktorska, UMCS, Lublin 2013, s. 179.

¹⁶ Por. R. Bera, *Poczucie odpowiedzialności zawodowej...*, *op. cit.*, s. 139.

ponadprzeciętnym poziomem motywacji osiągnąć zawodowych. Aż $\frac{3}{4}$ wyróżnia się dążeniem do doskonałości w konkurencji społecznej, nie obawiając się, że nie sprostą jej w nowym środowisku społeczno-zawodowym. Na samorealizację i perfekcjonizm, jako drogę do kariery i sukcesu zawodowego nastawiony jest częściej niż co czwarty badany¹⁷.

Wykonywana praca wymaga od Polaków dużej sprawności i dyspozycyjności, jest interesująca mimo, że najczęściej niezgodna z uzyskanym przygotowaniem zawodowym, stanowi źródło nowych, bogatych doświadczeń. W ich odczuciu jest ona użyteczna społecznie i tym samym daje poczucie sensowności własnego działania i zaangażowania. Sprzyja też osiągnięciu celów osobistych. Dla pewnej części emigrantów ich praca jest zgodna z zainteresowaniami i kwalifikacjami, zwłaszcza dla tych, którzy legitymują się dyplomem uczelni zagranicznej i doskonałą znajomością języków obcych. Nie jest przy tym zbyt obciążająca psychicznie oraz nie wymaga kierowania innymi. Jest zatem pracą „na własne konto”¹⁸. Emigranci podkreślają także, że zdecydowanie bardziej korzystnie w pracy za granicą przedstawia się organizacja pracy, stosunki z kolegami z zespołu pracy, przełożonymi czy też czas pracy¹⁹.

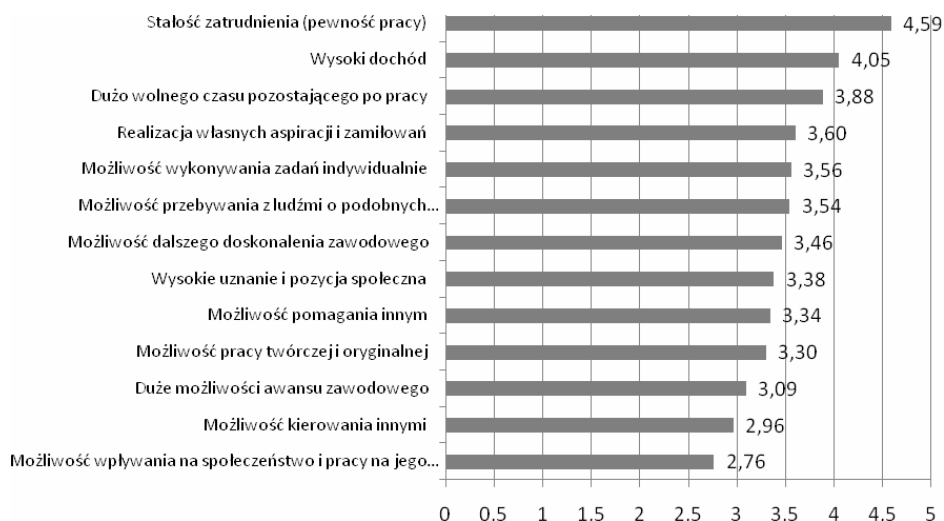
O wartości wykonywanej pracy w sytuacji zawodowej emigrantów decydują różne czynniki. Dotychczasowe wyniki wskazują, że osoby pracujące za granicą najbardziej sobie cenią stałość zatrudnienia (pewność pracy), mimo świadomości, że w dynamicznej sytuacji na rynku pracy trudno ją uzyskać. Dążenie to połączone jest z pragnieniem uzyskania wysokiego dochodu oraz posiadaniem dużej ilości wolnego czasu po pracy. A zatem nie są oni zainteresowani pracą w godzinach ponadnormatywnych. Cenią sobie w sposób szczególnie także możliwość realizacji poprzez wykonywaną pracę własnych aspiracji i zamiłowań, możliwość wykonywania zadań indywidualnie, przy których można się wykazać efektami. Istotną rolę pełni także przebywanie z osobami o podobnych zainteresowaniach oraz możliwość doskonalenia zawodowego (podnoszenia kwalifikacji, uczenia się rzeczy nowych, zdobywania kolejnych doświadczeń). Mniejsze znaczenie przywiązują emigranci polscy do tego, aby wykonywana praca zapewniała im wysokie uznanie i pozycję społeczną, stwarzała szanse pomagania innym oraz była twórcza i oryginalna. Nie oczekują też w obecnym środowisku pracy możliwości awansu zdając sobie sprawę ze swoich ograniczeń (nie zawsze dobra znajomość języka obcego, preferowanie osób miejscowych, nie uznawanie ich kwalifikacji i dyplomów). Nie przywiązują znaczenia do kierowania innymi oraz do wpływania na środowisko społeczne²⁰.

¹⁷ Por. R. Bera, *Motywacja osiągnięć zawodowych w karierze międzynarodowej osób migrujących zarobkowo*, [w:] Człowiek – Obywatel – Pracownik na rynku pracy, red. C. Plewka, H. Bednarczyk, Szczecin 2011, s. 389.

¹⁸ Por. A. Kobiałka, *Postawy wobec pracy młodych Polaków migrujących zarobkowo*, [w:] Wybrane aspekty funkcjonowania zawodowego młodych polskich emigrantów, red. K. Klimkowska, G. Sanecki, (praca przyjęta do druku) Lublin 2014, s. 41.

¹⁹ *Zagraniczne migracje zarobkowe*. Raport końcowy z badań przygotowany przez Pentor Research International, Poznań Sp. z o. o., Szczecin 2009, s. 34.

²⁰ Por. I. Zabłocka, *op. cit.*, s. 44.

Rys. 7. Cienione aspekty pracy przez emigrantów

Źródło: I. Zabłocka, *Wartość pracy w życiu młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, Siedlce 2013, s. 44.

Podsumowanie

Analiza wyników badań pozwala stwierdzić, że nowa fala emigracji Polaków po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej spowodowała znaczne zmiany wizerunku Polaka np. w Wielkiej Brytanii, gdzie odnotowuje się najwyższy odsetek emigrantów polskich. Według "Labour thinktank" Polacy jako emigranci są oceniani wysoko wśród innych nacji. Lokują się pod tym względem na czwartym miejscu po Australijczykach, Francuzach i Kanadyjczykach. Ocenia się, że nasi rodacy pod względem zaangażowania w wykonywaną pracę są drudzy po Amerykanach. Mimo to zarabiają oni na ogół najniższą średnią stawkę godzinową w porównaniu do innych imigrantów i są oni w stanie podjąć pracę za dużo mniejsze pieniądze niż Brytyjczycy²¹.

Oto charakterystyczna wypowiedź na brytyjskim forum internetowym o Polskich emigrantach. „Kiedy mówi się o Polakach – stwierdza jedna z młodych Brytyjek – przychodzi mi na myśl przede wszystkim etos pracy. Ciężko pracujący Polacy, tak tu się Was widzi. Polacy to są także Ci, którzy zabierają pracę wielu Brytyjczykom”. I dalej stwierdza: „Myślę, że te oskarżenia wobec Polaków są podsycane głównie przez prasę brukową, są następstwem naszych kompleksów. Brytyjczycy czują zwykłą zazdrość, że ludzie z obcego kraju mogą wykonywać ich pracę, czasami nawet lepiej. Przykładem są chociażby lekarze. Ta zazdrość wy-

²¹ R. Bera, M. Korczyński, *Dystans społeczny emigrantów polskich wobec Obcych i Innych*, Lublin 2012, s. 29-30.

nika też z tego faktu, że taka osoba musi być podwójnie dobra. Nie tylko na tle swojego kraju, ale też naszego, gdzie z pewnością jest trudniej²².

Tak więc w krajach Unii Europejskiej, w których Polacy wykonują prace legalnie, opinie są im przychylnie. Szczególnie akcentuje się wysokie wykształcenie polskich pracowników, determinację w wykonywaniu obowiązków zawodowych, szybki proces adaptacji do specyficznych często zajęć oraz wymagań stawianych przez pracodawców. W Irlandii powszechnie doceniono pracowitość Polaków, dokładność i dyspozycyjność, wszechstronność uzdolnień i umiejętności zawodowych. W sondażach powtarzały się opinie: entuzjastyczni, chętni, religijni. Podobnie Brytyjczycy doceniają u Polaków zaangażowanie, pracowitość, inteligencję i odpowiedzialność²³. Postrzegani są zatem polscy emigranci coraz częściej, jako osoby wykształcone, ambitne i dynamiczne, ciężko pracujące, odpowiedzialne, na których można polegać oraz wysoce dyspozycyjne. Są oceniani także jako swoiści eksperci w swojej dziedzinie. Niekiedy obraz ten burzą osoby, które poniosły porażkę związaną z wyjazdem, nadużywają alkoholu, kradną, są klientami pomocy społecznej. Na szczęście jest to tylko margines. Przylatującą większość stanowią ludzie zmieniający stereotyp polskiego pracownika.

W podsumowaniu należy więc skonstatować, iż pracowitość emigrantów polskich, cenione przez nich wartości życiowe, zwłaszcza życie rodzinne budzą podziw miejscowych. Mówi się wręcz o „polskim etosie pracy”. Uważa się Polaków za typowych pracoholików, ludzi ambitnych, szybko uczących się rzeczy nowych²⁴. W przypadku powrotów do kraju emigranci mogą stać się źródłem istotnych działań modernizacyjnych przyspieszających rozwój kraju. Aby tak się stało muszą nastąpić wyraźne zmiany na krajowym rynku pracy, zwłaszcza w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy oraz bardziej sprzyjających warunków do inwestowania i podejmowania działalności gospodarczej na własny rachunek.

Bibliografia

- Belczyk K., *Praca – wartość i znaczenie na przestrzeni lat*, <http://wynagrodzenia.pl/arttykul.php/wpis.2067> [23.04.2014].
- Bera R., *Aksjologiczny sens pracy a poczucie jakości życia młodych emigrantów polskich*, Lublin 2008.
- Bera R., Korczyński M., *Dystans społeczny emigrantów polskich wobec Obcych i Innych*, Lublin 2012.
- Bera R., *Motywacja osiągnięć zawodowych w karierze międzynarodowej osób migrujących zarobkowo*, [w:] Człowiek – Obywatel – Pracownik na rynku pracy, red. C. Plewka, H. Bednarczyk, Szczecin 2011.
- Bera R., *Poczucie odpowiedzialności zawodowej osób migrujących zarobkowo. Perspektywa pedagogiczna*, Lublin 2012.
- Bera R., *Postawy zawodowe pilotów wojskowych w procesie restrukturyzacji polskich sił powietrznych*, Warszawa 2003.
- Budzyńska M., *Oczekiwania zawodowe a zadowolenie z wykonywanej pracy młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, UMCS, Lublin 2009,
- Czupryn D, *Wartość pracy w życiu młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, UMCS, Lublin 2011.
- Dobrowolska D, *Wartość pracy dla jednostki w środowisku przemysłowy*, Wrocław 1984.

²² Za: *Ibidem*, s. 30.

²³ Por. J.Z. Górnikiewicz, *Polaków praca na Zachodzie – stan stereotypów*, [w:] Człowiek – Obywatel – Pracownik na rynku pracy, red. C. Plewka, H. Bednarczyk, Szczecin 2011, s. 396.

²⁴ Por. R. Bera, M. Korczyński, *op. cit.*, s. 29-32.

- Dobrowolska D., *Studia nad znaczeniem pracy dla człowieka*, Wrocław 1974.
- Gliszczyńska X., *System wartości w środowisku pracy*, Warszawa 1982.
- Górnikiewicz J. Z., *Polaków praca na Zachodzie – stan stereotypów*, [w:] Człowiek – Obywatel – Pracownik na rynku pracy, red. C. Plewka, H. Bednarczyk, Szczecin 2011.
- Jalowska P., *Motywy wyjazdu zarobkowego polskiej młodzieży do Wielkiej Brytanii a jej zadowolenie z pracy*, niepublikowana praca magisterska, UP-H, Siedlce 2013.
- Jezior J., *Wartość pracy. Studium socjologiczne na podstawie badań w regionie środkowoschodniej Polski*, Lublin 2005.
- Karney J. E., *Człowiek i praca. Wybrane zagadnienia z psychologii i pedagogiki pracy*, Warszawa 1998.
- Kobiałka A., *Postawy wobec pracy młodych Polaków migrujących zarobkowo*, [w:] Wybrane aspekty funkcjonowania zawodowego młodych polskich emigrantów, red. K. Klimkowska, G. Sanecki, (praca przyjęta do druku) Lublin 2014.
- Korczyńska B., *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Ryki 2002.
- Kowalski Ł. M., *Oczekiwania zawodowe młodych polskich emigrantów a ich zadowolenie z pracy*, niepublikowana praca magisterska, UP-H, Siedlce 2011,
- Międzynarodowa migracja zarobkowa na terenie Unii Europejskiej/Europejskiego Obszaru Gospodarczego wśród studentów studiów dziennych ostatnich lat uczelni wyższych województwa wielkopolskiego. Raport z Badania*, Samorząd Województwa Wielkopolskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, Poznań 2007.
- Morawski B., *Czynniki warunkujące postawy wobec pracy*, „Studia Socjologiczne”, 1977, nr 1.
- Piorunek M. (red.), *Młodzież w świecie współczesnym. Z badań orientacji biograficznych młodych okresu transformacji*, Poznań 2004.
- Wiatrowski Z., *Praca w zbiorach wartości pracujących, bezrobotnych i młodzieży szkolnej*, Włocławek 2004.
- Zabłocka I., *Wartość pracy w życiu młodych polskich emigrantów*, niepublikowana praca magisterska, UP-H, Siedlce 2013.
- Zagraniczne migracje zarobkowe*. Raport końcowy z badań przygotowany przez Pentor Research International, Poznań Sp. Z o. o., Szczecin 2009.
- Zgórska S., *Postawy wobec pracy polskich emigrantów w Szwecji a ich sytuacja zawodowa*, niepublikowana praca doktorska, UMCS, Lublin 2013.